

Ministerul Educației Naționale
și Cercetării Științifice

ALINA RADU

ROXANA JELER

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Clasa
a IV-a

Semestrul al II-lea

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice.

Manualul școlar este realizat în conformitate cu
Programa școlară pentru disciplina LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ, clasele a III-a – a IV-a,
aprobată prin OM nr. 5003 din 02.12.2014

Numărul european de asistență pentru copii 116 111

Alina Radu • Roxana Jeler

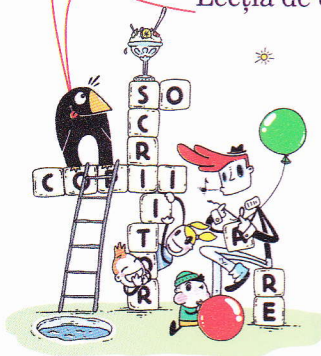
LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Clasa a IV-a
Semestrul al II-lea

Capitolul al VI-lea: **SUNTEM BINE INFORMAȚI (TEXTUL NONLITERAR)**

Prima lecție: Pinguinii	8
• Textul nonliterar – text de informare (1) • Pronumele personal • Persoana pronumelui personal • Formele pronumelui personal	
A doua lecție: Fructele, un aliat prețios , de Miruna Ștefănescu	14
• Textul nonliterar – text de informare (2) • Scrierea corectă a pronumelor personale	
Lecția de recapitulare: Muzeul copilăriei , de Mihaela Dragomir	20
Lecția de evaluare: UPWORDS – jocul suprapunerilor de cuvinte (test)	24

Competențe specifice vizate:

- 1.1. Realizarea de deducții simple pe baza audierii unui text literar sau informativ accesibil
- 1.2. Deducerea sensului unui cuvânt prin raportare la mesajul audiat în contexte de comunicare previzibile
- 1.3. Sesizarea abaterilor din mesaje audiate în vederea corectării acestora
- 1.4. Manifestarea atenției față de diverse tipuri de mesaje în contexte previzibile
- 1.5. Manifestarea interesului pentru receptarea mesajului oral indiferent de perturbațiile de canal
- 2.4. Inițierea și menținerea unei interacțiuni în vederea rezolvării de probleme individuale sau de grup
- 2.5. Manifestarea interesului pentru participarea la interacțiuni orale
- 3.1. Formularea de concluzii simple pe baza lecturii textelor informative sau literare
- 3.2. Asocierea elementelor descoperite în textul citit cu experiențe proprii
- 3.4. Evaluarea elementelor textuale care conduc la înțelegerea de profunzime în cadrul lecturii
- 3.6. Manifestarea interesului pentru lectura literară și de informare
- 4.5. Manifestarea interesului pentru scrierea creativă și pentru redactarea de texte informative și funcționale

Capitolul al VII-lea: **GATA DE AVENTURĂ (TEXTUL NARATIV)**

Prima lecție: Cipi, acest pitic uriaș , de Fodor Sándor	26
• Textul literar narativ • Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă • Verbul • Persoanele verbului • Ortografie și punctuație	
A doua lecție: Povestea a doi pui de tigru, numiți Ninigra și Aligru , de Nina Cassian	32
• Textul literar narativ • Povestirea unui fragment • Compunerea narativă în care se introduce dialogul • Verbul • Timpurile verbului • Ortografie și punctuație	
Lecția de recapitulare: Vic-pitic și-o poveste din nimic , de Victoria Pătrașcu	38
Lecția de evaluare: Povestea unei pescărușe și a motanului care a învățat-o să zboare , de Luis Sepúlveda (test)	42

Competențe specifice vizate:

- 1.1. Realizarea de deducții simple pe baza audierii unui text literar sau informativ accesibil
- 1.2. Deducerea sensului unui cuvânt prin raportare la mesajul audiat în contexte de comunicare previzibile
- 2.1. Descrierea unui personaj dintr-o carte/dintr-un film/a unui personaj imaginar urmărind un set de repere
- 2.4. Inițierea și menținerea unei interacțiuni în vederea rezolvării de probleme individuale sau de grup
- 2.5. Manifestarea interesului pentru participarea la interacțiuni orale
- 3.1. Formularea de concluzii simple pe baza lecturii textelor informative sau literare
- 3.2. Asocierea elementelor descoperite în textul citit cu experiențe proprii
- 3.3. Extragerea dintr-un text a unor elemente semnificative pentru a susține o opinie referitoare la mesajul citit
- 3.4. Evaluarea elementelor textuale care conduc la înțelegerea de profunzime în cadrul lecturii
- 3.6. Manifestarea interesului pentru lectura literară și de informare
- 4.1. Recunoașterea și remedierea greșelilor de ortografie și de punctuație în redactarea de text
- 4.4. Povestirea pe scurt a unei secvențe dintr-o poveste, dintr-un film, desen animat, a unei activități, a unei întâmplări imaginate/trăite
- 4.5. Manifestarea interesului pentru scrierea creativă și pentru redactarea de texte informative și funcționale

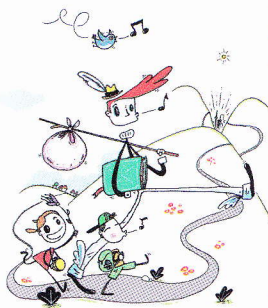

Capitolul al VIII-lea: **PRIETENI PE VIAȚĂ (PERSONAJUL)**

Prima lecție: Pippi Șosețica , de Astrid Lindgren	44
• Personajul literar • Descrierea de tip portret • Predicatul • Ortografie și punctuație	
A doua lecție: Șotia Domnișoarei Poimâine , adaptare după Adina Rosetti	50
• Personajul literar • Subiectul • Acordul predicatului cu subiectul • Ortografie și punctuație	
Lecția de recapitulare: Povestea lui Harap-Alb , adaptare după Ion Creangă	56
Lecția de evaluare: Proiect – Cu mască, fără mască!	60

Competențe specifice vizate:

- 1.2. Deducerea sensului unui cuvânt prin raportare la mesajul audiat în contexte de comunicare previzibile
- 1.4. Manifestarea atenției față de diverse tipuri de mesaje în contexte previzibile
- 2.1. Descrierea unui personaj dintr-o carte/dintr-un film/a unui personaj imaginar urmărind un set de repere
- 2.3. Prezentarea ordonată logic și cronologic a unui proiect/a unei activități derulate în școală sau extrașcolar
- 2.4. Inițierea și menținerea unei interacțiuni în vederea rezolvării de probleme individuale sau de grup
- 2.5. Manifestarea interesului pentru participarea la interacțiuni orale
- 3.2. Asocierea elementelor descoperite în textul citit cu experiențe proprii
- 3.4. Evaluarea elementelor textuale care conduc la înțelegerea de profunzime în cadrul lecturii
- 3.5. Sesizarea abaterilor din textele citite în vederea corectării acestora
- 3.6. Manifestarea interesului pentru lectura literară și de informare
- 4.1. Recunoașterea și remedierea greșelilor de ortografie și de punctuație în redactarea de text
- 4.2. Redactarea unor texte funcționale scurte pe suport de hârtie sau digital
- 4.3. Redactarea unei descrieri tip portret pe baza unui plan simplu
- 4.5. Manifestarea interesului pentru scrierea creativă și pentru redactarea de texte informative și funcționale

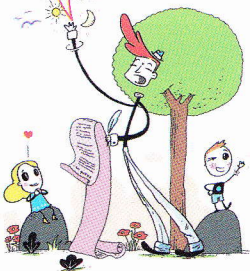

Capitolul al IX-lea: **ORA DE POEZIE (TEXTUL LIRIC)**

Prima lecție: A oftat pădurea , de Lucia Olteanu	62
• Poezia ca vorbire despre sine • *Compunerea descriptivă de tip tablou	
A doua lecție: Măța desenează-un ghem , de Marin Sorescu	66
• Poezia ca joc de cuvinte • Propoziția simplă/dezvoltată • *Propoziția afirmativă/negativă • *Propoziția enunțiativă/interogativă/exclamativă	
Lecția de recapitulare: Ora de poezie...	70
Lecția de evaluare: Proiect – Mici copii, mari poeți	72

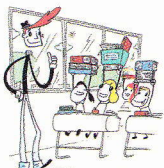
Competențe specifice vizate:

- 1.2. Deducerea sensului unui cuvânt prin raportare la mesajul audiat în contexte de comunicare previzibile
- 2.2. Relatarea unei întâmplări imaginate pe baza unor întrebări de sprijin
- 3.1. Formularea de concluzii simple pe baza lecturii textelor informative sau literare
- 3.2. Asocierea elementelor descoperite în textul citit cu experiențe proprii
- 3.3. Extragerea dintr-un text a unor elemente semnificative pentru a susține o opinie referitoare la mesajul citit
- 3.4. Evaluarea elementelor textuale care conduc la înțelegerea de profunzime în cadrul lecturii
- 3.6. Manifestarea interesului pentru lectura literară și de informare
- 4.1. Recunoașterea și remedierea greșelilor de ortografie și de punctuație în redactarea de text

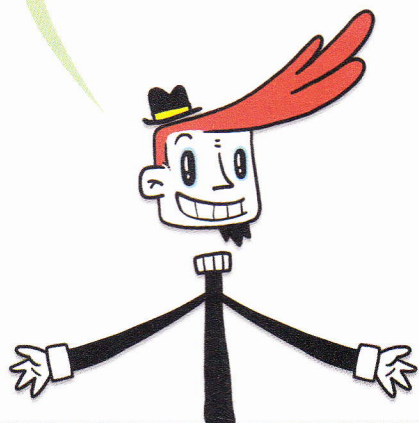

Capitolul al X-lea: **ULTIMELE SCAMATORII (RECAPITULARE)**

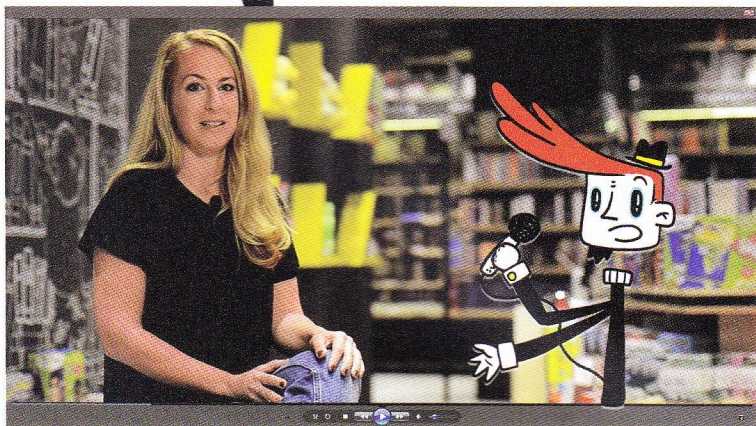
Lecția de recapitulare finală: Batik Scamatorului , de Florin Bican	74
Lecția de evaluare finală: Fata săracului cea isteță , adaptare după Petre Ispirescu (test)	78
Ora de evaluare a portofoliilor	79
Lecturi de vacanță	80

Salutare!
Vă prezint alți
trei prieteni de-ai mei...

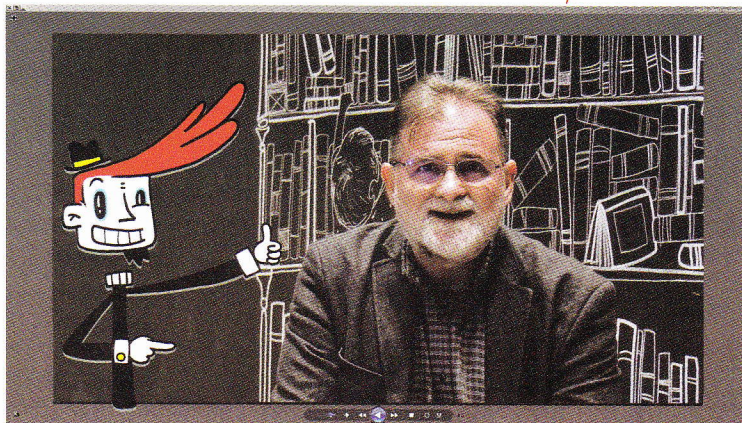

Eu și Victoria Pătrașcu

Eu și Adina Rosetti

Eu și Florin Bican

CAPITOLUL AL VI-LEA

SUNTEM BINE INFORMAȚI

(TEXTUL NONLITERAR)

... în care aflăm lucruri interesante despre pinguini,
preparăm o salată de fructe delicioasă și apoi vizităm un muzeu virtual!
La final, ne și jucăm un pic...

Vocabular

acvatic – care trăiește mai mult în apă.

a devora – a mânca cu lăcomie, a înghiți pe nemestecate.

exclusiv – numai și numai.

emisferă sudică – jumătatea de sud a globului pământesc.

colonie – grup de indivizi din aceeași specie, care trăiesc în comun.

a se camufla – a se ascunde, a se deghiza.

banchiză – întindere de gheață formată în mările polare.

penaj – totalitatea penelor unei păsări.

crustacee – clasă de animale din care fac parte racul, crabul, langusta.

plancton – totalitatea organismelor vegetale și animale care trăiesc în apă și constituie hrana peștilor și a altor animale acvatice.

fidel – devotat parteneriei, statornic.

Clic! PINGUINII

Pinguinii fac parte dintr-un grup de păsări acvatice* numite *palmipede*, adică au degetele picioarelor unite printr-o pieleț. Ei nu zboară și, deși par foarte lenți pe uscat, se mișcă foarte rapid în apă, prinzând în gură peștii pe care apoi îi devorează*. Au ciocul lung, iar aripile scurte le servesc ca înotătoare. Aceste păsări trăiesc exclusiv* în emisfera sudică*, în special în apropierea malurilor înghețate din insulele Antarcticii, Noii Zeelande sau în insula Galapagos, fiind aproape singurii locuitori ai acestor locuri foarte reci.

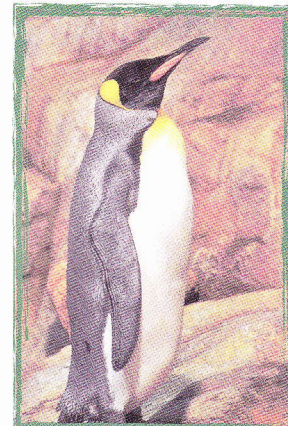
Clic! Sunt foarte bine adaptați la frig datorită unui strat gros de patru centimetri de grăsime, care se află sub penele dese și lungi ce le acoperă corpul. Aripile scurte îi ajută foarte mult la înot, pinguinii putându-se deplasa cu viteze ce depășesc și 60 de kilometri pe oră! Trăiesc în colonii* de sute sau chiar mii de familii, se recunosc și comunică între ei prin strigăte ascuțite, fiind rareori atacați de dușmani, pe uscat sau în apă.

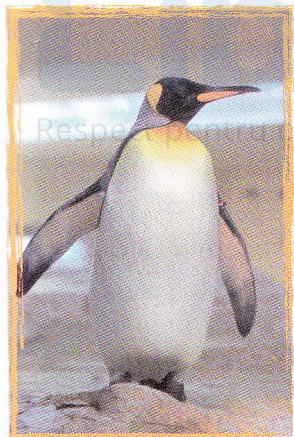
Clic! Cu mersul legănat, pieptul alb și spatele negru, pinguinii arată ca niște pitici îmbrăcați în frac. Acest colorit le servește însă perfect pentru a se camufla*, ferindu-se astfel atât de dușmanii din apă (balenele, foca-leopard), cât și de cei din aer (pescărușii). Motivul este simplu: văzut de sus, spatele lor negru se confundă cu adâncul apei, unde este întuneric; văzut de jos, pieptul alb are aceeași culoare cu razele soarelui reflectate în apă.

Cel mai mare dintre pinguini este *Pinguinul Imperial*, un nume pe măsura lui: are o înălțime de 1,20 metri și o greutate de 20 – 45 kilograme și trăiește pe banchizele* Antarcticii. Penajul* păstrează aceleași culori – alb pe burtă și negru pe spate – în primii ani ai vieții. Ca adult, penele din jurul gâtului acestui pinguin devin galbene, iar apoi, odată cu înaintarea în vârstă, se fac portocaliu-închis. Greutatea pinguinului imperial depinde în mod direct de temperatura de afară. Cu cât este mai frig, cu atât crește mai mult și stratul lui de grăsime.

Ouăle de pinguin imperial – cam de 2 – 3 ori mai mari decât cele de găină – sunt depuse direct pe pământ, printre stânci și bolovani. Locul ales nu are o prea mare importanță, singurul motiv care justifică denumirea de „cuib“ fiind acela că pinguinii adună în jurul ouălor pietre și roci, pentru a le proteja de vânt și de alți pinguini. De clochirea ouălor se ocupă masculul, în toată această perioadă el pierzând aproape jumătate din greutatea corpului.

Deși majoritatea pinguinilor sunt foarte sociabili și familisti, cei imperiali fac excepție de la regulă, 8 din 10 perechi despărțindu-se după numai un an. Cei care trec totuși de această perioadă vor forma familii, dând naștere la 1 – 2 pui pe an. Micuții pinguini sunt foarte gălăgioși, iar strigătul lor – asemănător cu piuitul puilor de găină – este singurul mod prin care sunt recunoscuți de părinți. Devin independenți după numai cinci luni, când penele lor au crescut suficient pentru a le ține de cald.

Puțin mai mic ca înălțime, având aproape un metru, **Regele-pinguin** se diferențiază de cel imperial prin ciocul mai lung și culoarea portocalie a penelor nu numai de pe gât, ci și de pe piept. Hrana sa este formată din crustacee*, pești mici și plancton*.

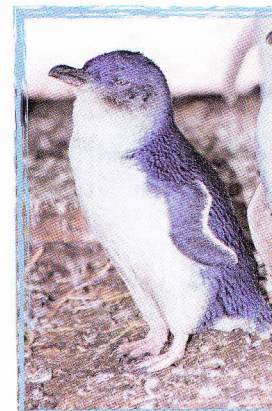
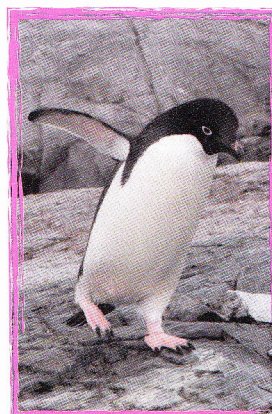
Pinguinul Adélie este tot un singuratic locuitor al insulelor Antarticiei, numele său venind de la cel al soției unui mare explorator francez, care a descoperit și a studiat pentru prima dată aceste păsări. Dintre toate rasele, pinguinii Adélie sunt cei mai harnici. Odată cu venirea primă-

verii, chiar dacă gheața de la mal încă nu este topită, ei sunt primii care apar pe țărmurile înghețate pentru a-și face cuiburile. Strâng cu atenție toate pietricelele pe care le găsesc – culese cu ciocul – și le așază una peste alta, făcând niște ziduri circulare ce pot atinge și jumătate de metru înălțime!

Cel mai mic pinguin dintre toate rasele este **Pinguinul albastru**, care cântărește nu mai mult de un kilogram și are o înălțime de numai 25 de centimetri. Trăiește în sudul Australiei și în Noua Zeelandă. Iese doar noaptea pentru a se hrăni – obicei unic printre pinguini, de aceea este văzut foarte rar. Pinguinul albastru este cel mai apropiat de oameni, trăind în cuiburi făcute în pământ, chiar sub case, sau în pietrișul de lângă șinele de cale ferată. Până și cutiile de lemn puse special de oameni în păduri devin un culcuș foarte primitiv pentru micuțul albastru.

De asemenea, această rasă este și cea mai fidelă* în ceea ce privește familia. Astfel, în majoritatea cazurilor, puii de pinguin albastru ajunși la maturitate se întorc în preajma cuibului părinților, loc în care vor naște și vor crește viitorii lor pui. Depărtarea față de malurile înghețate și traiul în apropierea zonelor mai populate îi aduc pinguinului albastru și dezavantaje, deseori cuiburile lor fiind atacate de vulpi sau nevăstuici.

(*Pinguinii*, text adaptat, <http://www.lumea-copiilor.ro>)

Jurnalul meu **Clic!** de lectură

Căutați pe internet și aflați mai multe informații despre cel mai rece loc de pe Pământ, Antarctica. Veți descoperi o lume fascinantă, lumea ghețurilor și a vânturilor năprasnice! Scrieți în jurnal zece dintre cele mai interesante lucruri descoperite de voi în legătură cu acest tărâm îndepărtat.

Știați că... **Clic!**

Internetul este o rețea internațională de calculatoare conectate între ele, destinată schimbului de informații. Dacă la început a fost accesibil unui număr mic de persoane, în special oamenilor de știință, treptat, lumea virtuală s-a deschis pentru toți și internetul a intrat rapid în viața tuturor oamenilor. O bună parte din existența noastră se desfășoară astăzi în lumea electronică. Internetul reprezintă o sursă inepuizabilă de informații, dar trebuie să știm cum să deosebim o sursă bună de informații de una care oferă informații incomplete sau incorecte.

Ce spune textul?

1. Lucrați în perechi! Citiți textul cu mare atenție și subliniați cuvintele și expresiile necunoscute. Încercați să le deduceți semnificația din context, apoi cereți părerea profesorului sau căutați în dicționar. Formulați noi enunțuri cu acestea.

2. Recitește textul, pentru a răspunde la următoarele întrebări:

- Ce fel de păsări sunt pinguinii, cum prind ei hrana și unde trăiesc?
- Care sunt cele patru rase de pinguini prezentate în articol?
- Cine clocește ouăle de pinguin imperial?
- De unde vine numele pinguinului Adélie?
- Ce reprezintă 25 de centimetri?

3. De unde este preluat textul?

4. Lucrați în echipe! Discutați și completați rubricile din tabel cu informațiile care vi s-au părut cele mai interesante.

Pinguinul imperial	Regele-pinguin	Pinguinul Adélie	Pinguinul albastru
Știați că...	Știați că...	Știați că...	Știați că...

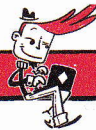
5. Desenează fiecare rasă în parte, ținând cont de trăsăturile descrise în text.

6. Adevărat sau Fals?

a) Pinguinul zboară numai în Antarctica.	A F
b) Pinguinii se hrănesc cu iarbă.	A F
c) Aripile scurte ale pinguinilor îi ajută la înotat.	A F
d) Pinguinul imperial este cel mai mic dintre pinguini ca înălțime.	A F
e) Pinguinul albastru trăiește aproape de oameni.	A F

Cum spune textul?

7. Lucrați pe grupe! Scrieți cinci afirmații despre text, după modelul celor de la exercițiul 6, care să fie ori adevărate, ori false, și dați-le spre rezolvare altei grupe. Au răspuns corect?

8. Completează spațiile punctate:

Articolul are ca temă La început, textul oferă informații ... despre toți pinguinii, pentru ca apoi să descrie ... cele patru rase: ..., ..., ... și În cuprinsul articolului, se recurge deseori la ... între rase. Comparațiile se referă la ... pinguinilor sau la ... acestora.

9. Lucrați în perechi! Căutați o hartă a globului pământesc într-un atlas geografic sau pe internet și identificați zonele unde trăiesc pinguinii.

10. Fiecare rasă de pinguin este ilustrată printr-o fotografie. Ce rol are aceasta în înțelegerea informațiilor oferite de text?

11. Lucrați în grupe de câte trei. Rolurile sunt: un geograf, un matematician și un om de știință. Citiți fiecare textul din perspectiva rolului pe care vi l-ați ales. Completați apoi tabelul cu datele cerute.

informații care țin de geografie	informații care țin de matematică	informații care țin de alte științe

Despre ce vorbește textul?

12. Scrie un text de 5 – 10 rânduri, în care să răspunzi la întrebarea: De ce sunt pinguinii niște animale interesante?

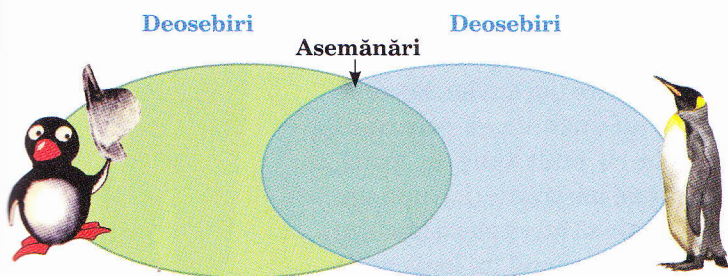
13. Lumea pinguinilor seamănă, din anumite perspective, cu cea a oamenilor. Scrie ce au în comun cele două lumi.

Descopăr secretele textului

14. Care dintre verbele *a povesti*, *a informa* și *a sugera* se potrivește cel mai bine textului? Alegeți răspunsul corect și argumentați alegerea făcută.

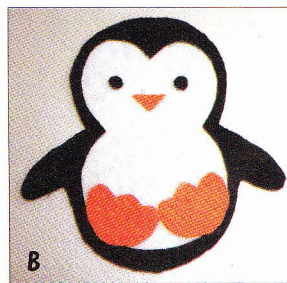
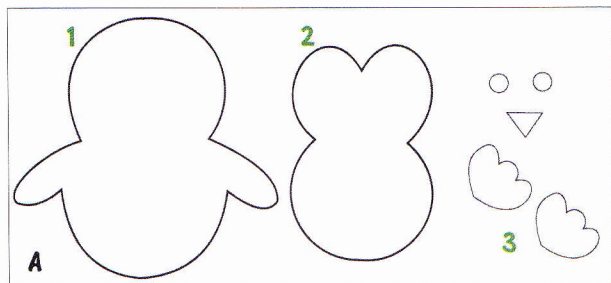
- a) Verbul *a povesti* este mai potrivit, pentru că în articol ni se povestește despre pinguini.
- b) Verbul *a informa* este mai potrivit, pentru că textul ne oferă multe informații despre pinguini.
- c) Verbul *a sugera* este mai potrivit, pentru că articolul sugerează că pinguinii sunt simpatici.

15. Lucrați în perechi! Vi-l amintiți pe Apolodor, pinguinul tenor din Târgul Moșilor? Completați diagrama cu asemănările și deosebirile dintre Apolodor și un pinguin care trăiește pe tărâmul înghețat al Antarcticii.

16. Putem să ne facem singuri jucării! Citește instrucțiunile de mai jos și află cum poți face un pinguin din carton.

- Materiale necesare:
 - ✓ 1 carton negru
 - ✓ 1 carton alb
 - ✓ 1 carton portocaliu
 - ✓ o coală albă
 - ✓ foarfecă
 - ✓ lipici
 - ✓ panglică
- Realizează pe o coală albă desenele din figura A și apoi, când ești mulțumit de desen, decupează-le, formând tipare.

www.crisfest.ro

- ✗ Așază tiparul de hârtie numărul 1 peste cartonul negru, desenează după contur, apoi decupează. Tot din cartonul negru decupează și ochii.
- ✗ Așază tiparul de hârtie numărul 2 peste cartonul alb, desenează după contur, apoi decupează.
- ✗ Așază tiparele de hârtie numărul 3 peste cartonul portocaliu, desenează, apoi decupează ciocul și picioarele.
- ✗ Asamblează și lipește părțile componente pentru a obține imaginea unui pinguin (figura B).
- ✗ Pentru a-l putea agăța, lipește pe spatele pinguinului o panglică (figura C).

Reținem!
Textele care înfățișează întâmplări, situații sau opinii care se referă la realitate se numesc *texte nonliterare*. Știrea din ziar, articolul de pe internet, reclama, programul de la spectacol, rețeta de cozonac a bunicii, prospectul de la siropul de tuse, afișul circului care tocmai a venit în oraș, anunțul de pe internet prin care îți vinzi rolele sau definițiile cuvintelor din dicționar sunt, toate, texte nonliterare. Aceste texte *au scop informativ și transmit, în mod direct, mesaje* despre lumea în care trăim. În general, în textele nonliterare *cuvintele sunt folosite cu sensul lor propriu, lipsind podoabele literare*.

Articolul este un text de dimensiuni reduse, informativ, pe diverse teme, tipărit în ziare sau reviste.

Portofoliul meu

Clie! Schimbările de climă ar putea reduce dramatic populația de pinguini din zona Antarcticii. Informează-te despre acest subiect și realizează un afiș prin care să atragi atenția oamenilor asupra pericolului, îndemnându-i să nu rămână nepăsători.